| tekst en foto's pag. 82, 83 en 84 bovenaan *Mirja Wark* rest *Anat*

Textielwerkplaats Anat geeft vrouwen in Syrië kansen

TRADITIONEEL HANDWERK OP MODERNE WIJZE TOEGEPAST HEEL SUCCESVOL

Een handwerkclubje van Palestijnse vrouwen is na 25 jaar uitgegroeid tot een internationaal opererend bedrijf dat werk verschaft aan Syrische en naar Syrië gevluchte Palestijnse vrouwen. Hun in de oude technieken vervaardigd handwerk wordt verwerkt tot een scala van artikelen en verhandeld. Meer dan zeshonderd thuiswerksters, verspreid over heel Syrië, borduren kleding, accessoires en kunst en verdienen daar een inkomen mee. Tegelijkertijd verwerven de handwerksters zelfrespect en een zekere mate van economische onafhankelijkheid.

Arabische vilten sloffen compleet met puntneuzen en versierd met kruissteekborduurwerk.

Sjaal van transparante kamelenwol geborduurd met kruissteekmotieven en met gehaakte franjes.

Het begon allemaal met de jeugdliefde van de Duitse Heike Weber voor een Palestijnse student. Ze trouwden en wilden zich vestigen in Beirut, Libanon, maar daar brak net de oorlog uit. Ze weken, als zo velen, uit naar Syrië. Weber kreeg drie kinderen en woonde midden tussen andere Palestijnse families in het Yarmoukkamp, een wijk met eenvoudige woningen in Damascus. Veel werk of vertier was er niet. Weber besloot met de vrouwen uit haar buurt een handwerkclubje te beginnen. Op een gegeven moment was voldaan aan de behoefte aan producten voor eigen gebruik. Toen opperde één van de vrouwen het idee om de productie te koop aan te bieden tijdens een feestelijke markt. Dat bleek een schot in de roos. De werkstukken verkochten goed en de vrouwen hielden er een leuke zakcent aan over. Na een poosje op deze manier gewerkt te hebben kwamen er nieuwe ideeën op. De vraag naar handwerk werd groter dan het aanbod. Het groepje vrouwen dat elke week kwam borduren was klein en er waren weinig mensen die konden profiteren van de gelegenheid tot extra inkomsten. Voor veel vrouwen was het verboden of onmogelijk (door kleine kinderen bijvoorbeeld) om buitenshuis te gaan werken. Met thuiswerk is dat probleem nu opgelost. Onvermoeibaar blijft Weber zoeken naar toepassingen van handwerk die geheel of gedeeltelijk thuis gemaakt kunnen worden in de uurtjes die overschieten. Iedereen die wil werken krijgt werk mee naar huis, soms aangepast aan de vaardigheden van de desbetreffende persoon.

Kwaliteitsmaatstaf

Etuis in Damasceense satijn, toilettasjes in driehoekige vorm, sjaals geweven van kamelenwol, tasjes voor mobiele telefoons, vilten oriëntaalse slippers met opkrullende puntneuzen en voorwerpen met taferelen uit het leven van Palestijnse vrouwen zijn allemaal versierd met de vertrouwde kruissteek. Kleding met applicaties en vrij borduurwerk vormen een andere lijn van het toepassen van traditioneel handwerk op moderne wijze. Niet alle vrouwen zijn even nauwkeurig of handig en dus is er de mogelijkheid tot het volgen van korte cursussen in onder andere macramé, kwasten maken, naaien en borduren. Om verkoopbare waar te vergaren is er een vrij strenge kwaliteitscontrole. De thuiswerksters worden betaald naar kwaliteit en kwantiteit.

Vaste kern medewerksters

Omdat er veel gespecialiseerd werk is, bijvoorbeeld specifieke afwerkmethodes, is er een aantal vaste medewerksters. In een pand midden in de wijk is een werkplaats opgezet. Er werken zeventien vrouwen. Er is iemand die stof en garens uitdeelt aan de thuiswerksters en de bewerkte textiel weer inneemt, beoordeelt en betaalt. Iemand anders naait de geborduurde patroondelen tot kleding op een professionele machine. Weer een ander perst en strijkt en nog weer een andere vrouw prijst en etiketteert de stukken. De laatste stap op de begane grond is het verpakken van bestellingen. Op de eerste verdieping is een groot kantoor annex ontwerpatelier. Balen stof en rekken vol papieren patroondelen vullen de wanden. Een gigantische kniptafel bezet het grootste deel van die verdieping en menig uurtje wordt daar gepuzzeld met patroondelen en stof.

De traditionele woningen in het Jabal Hosn gebied lijken op reuzenbijenkorven en zijn gemaakt van adobe (klei). In reactie op de vraag om de omgeving te borduren ontstond dit kleurige dorp. De lap is verwerkt tot tas.

Ontstaan Anat

Verkoop tijdens festivals en markten voldeed op een gegeven moment niet meer. In de oude Damascus soek, vlakbij de beroemde Omajaden moskee, werd een klein winkelpand gehuurd en opgeknapt. Het kreeg de naam Anat. Dat is de Kanaänse godin van de vruchtbaarheid (dezelfde die in oosterse godsdiensten bekend is als Ashtar). Toen konden de deuren open naar het grotere publiek. Veel buitenlanders die in Syrië wonen en kwaliteitscadeaus mee willen nemen naar hun thuisland komen langs. Ook beter opgeleide Syriërs die de waarde van hun oude cultuuruitingen hebben leren waarderen vinden de weg ernaartoe. Er zijn ook internationale afnemers in Duitsland, Japan en de Verenigde Staten. Anat is nog altijd trouw aan de Syrische en Palestijnse traditionele stijl. Toegepast op een moderne manier maar met de oude technieken. In 2005 is het huidige pand betrokken, vlakbij de Oosterpoort, Bab Sharqi en aan de - zelfs al in de bijbel genoemde - Lange Rechte Straat (Sharia al Mustaqeem). Weber zag iets in het vervallen pand en heeft alles en iedereen getrotseerd om het te mogen huren en restaureren. Als je nu binnenkomt waan je je in een 18e eeuwse Damasceense binnenplaats. Het geklater van de fontein en de smaakvol in traditionele stijl vernieuwde ruimte is een oase van rust en de tentoongestelde waar biedt een paradijs voor de ogen.

Verbetering leefsituatie

In het Anat *Marketing and Design Center* worden nieuwe producten ontwikkeld en marktstrategieën bedacht. Het richt zich speciaal op het brengen van mogelijkheden naar vrouwen in afgelegen Syrische dorpen. Een voorbeeld is het project met de vrouwen van de Jabal al Hosn heuvels ten noordoosten van Aleppo. Er is daar weinig werk en dientengevolge veel armoede. Scholing is een moeizaam recht want niet in alle dorpen is een school en openbaar vervoer is meestal te duur. Onder de vrouwen is zelfs 85 procent analfabeet. Het enige betaalde werk is seizoensgebonden landarbeid. Met het onderwijzen van handwerk komt er een kans op het verdienen van een inkomen. De vrouwen worden geholpen bij het opzetten van een coöperatie en er is onderricht in het bijhouden van een administratie. Het project omvat acht gemeenschappen. Als eerste stap is men een inventarisatie gaan maken van de traditionele handwerken. Voor elke gemeenschap is daarmee een eigen product uitgewerkt in een daar bekende techniek. Begonnen werd met het borduren van ansichtkaarten met tafereeltjes van de omgeving. Aan die resultaten is te zien wat er aan eigen ideeën leeft en hoe het gesteld is met de handvaardigheid. Al snel bleek duidelijk dat sommige vrouwen echte kunstenaressen zijn in het borduren in platsteek en dus werden ze gevraagd verder te gaan met het borduren van schilderijen. Er zijn al diverse zeer succesvolle exposities van deze kunstwerken gehouden. Met de opbrengst

Een lap rode kamelenwol voor een stola met borduursel over stramien met de ontwerptekening ernaast.

Weber bespreekt met twee thuiswerksters de stola.

De strijkster perst een geborduurd pand van kamelenwol bestemd voor een kledingstuk.

van de coöperatie heeft één gemeenschap een busje gekocht dat kinderen naar school brengt. Met een boekinzamelingsactie is een bibliotheek opgezet zodat men het lezen niet hoeft te verleren als men eenmaal van school af is. Met deze mogelijkheid tot het verbeteren van de leefsituatie in de eigen omgeving is de noodzaak tot verhuizen naar de grote stad overbodig en de kans op verpaupering minder.

Rijke textieltraditie

Elk dorp in Syrië heeft zijn eigen rijke textieltraditie. Bekend zijn tot nu toe kruissteek, vlechtsteek, platsteek, kettingsteek, festonsteek en steelsteek. Ook zijn er veel handwerktechnieken aan het licht gekomen zoals haakwerk, patchwork, vilten, appliqué, draad opnaaien, koord opnaaien, gebruik van weefeffecten en een grove soort naaldkant. Met al die technieken zijn hedendaagse toepassingen gevonden. Voor elk dorp is gezocht naar een bij de textieltraditie van die omgeving passend voorwerp.
Overal in Syrië borduren vrouwen in kruissteek op niet aftelbare stof. Daartoe naaien ze met grove steken een stuk wit stramien op de te borduren stof. Tijdens het borduren steken ze de naald door stramien en stof heen en borduren de tekening uit hun hoofd of van een teltekening. Als het borduurwerk af is trekken ze de draden van het stramien draad voor draad onder het borduurwerk uit.

Navolging

Het succes van Anat is niet onopgemerkt gebleven en de producten worden inmiddels nagemaakt. Weber lacht erom en zegt 'Ach laat maar, wij zijn allang weer met iets nieuws bezig.' Ook NGO's (niet gouvernementele organisaties; meestal voor ontwikkelingssamenwerking) en de regering merken het bedrijf op en kloppen aan voor advies.
Haar drie kinderen zijn allemaal bij het bedrijf betrokken. De oudste dochter, Bannoura, studeerde economie in Duitsland en heeft nu de leiding over de winkel. De tweede, Sulafah, studeerde modeontwerpen in Damascus en heeft de leiding in de werkplaats. Zoon Haitham zorgt voor de website en publiciteit. Elk jaar is er een wervelende modeshow met de allure van de Parijse catwalk presentaties.
Ik heb groot respect voor hetgeen Weber heeft bereikt. Het is gelukt om alle officiële kanalen te omzeilen en een project op te zetten dat direct ten gunste van de vrouwen werkt. Het is interessant hoe goed geslaagd de toepassing is van traditionele steken en technieken bij moderne bruikbare kleding en ander textiel. De gekozen en vervaardigde producten voldoen aan een norm van smaak en kwaliteit die ze bijzonder aantrekkelijk maakt voor gebruikers van onze tijd.

Meer info

www.anat-sy.org